קדושים ג

א. דער סדר המסכתות פון משניות איז, אַז פריער קומט מס׳ פאה (ודמאי) און דערנאָך — מס׳ כלאים. איז דער רמב״ם [1] מסביר דעם טעם פון דעם סדר: „וסדר אחר פאה מס׳ דמאי כו׳ ואחר דמאי כלאים שכך סדרם הכתוב בסדר קדושים תהיו [2] לא תכלה פאת שדך ואחריו שדך לא תזרע כלאים״ [און דאָס וואָס מס׳ דמאי (און ניט מס׳ כלאים) קומט גלייך נאָך מס׳ פאה — איז, ווי דער רמב״ם איז דאָרט מסביר: „וסדר אחר פאה מס׳ דמאי בשביל שיש בו לעניים זכות כמו שיש להם בפאה״].

עפ״ז איז אַ תמי׳ אויפן רמב״ם אין זיין ספר „יד החזקה״, וואו ער איז מקדים הלכות כלאים פאָר הל׳ פאה [3] (די ערשטע פרקים פון הל׳ מתנות עניים) — היפך [4] פון זייער סדר אין משנה און (לויט ווי דער רמב״ם אליין שרייבט) היפך ווי „סדרם הכתוב״!

דער רדב״ז [5] זאָגט אויף דעם צוויי טעמים:

א) דער רמב״ם שטעלט הל׳ כלאים פריער דערפאָר, ווייל זיי קומען בהמשך צום סיום פון די פריערדיקע הלכות — הל׳ ערכין וחרמין: אין אַנהויבס פונעם לעצטן פרק פון הל׳ ערכין וחרמין שרייבט דער רמב״ם „בחמשה עשר באדר בית דין נפנין לחפש ולבדוק על צרכי צבור ועל עניני ההקדשות וכו׳״, וואָס דער מקור פון דער הלכה איז די משנה בריש מס׳ שקלים [6]: „בחמשה עשר בו כו׳ ועושין כל צרכי הרבים וכו׳״, און די משנה איז דערנאָך מסיים: „ויוצאין אף על הכלאים״ (אַז ט״ו אדר פלעגן שלוחי ב״ד אַרויסגיין און עוקר זיין כלאים פון די שדות) — איז דעריבער שטעלט דער רמב״ם הל׳ כלאים גלייך נאָך הל׳ ערכין וחרמין (ווי׳באָלד אַז אין משנה קומט דער דין „ויוצאין אף על הכלאים״ בהמשך צום דין „בחמשה עשר בו כו׳ כל צרכי הרבים״).

ב) כלאים זיינען כולל אין זיך „כל מיני כלאים, כלאי אילנות כלאי זרעים כלאי הכרם כלאי הרבעת בהמה כלאי בגדים כלאי עבודת בהמה ולעולם דרכו ז״ל לפתוח בדברים הכוללים כו׳ ״ — אַז אַלס ענין כללי האָבן הל׳ כלאים אַ דין קדימה לגבי הל׳ פאה — אָן ענין פרטי.

ב. אַבער לכאורה צע״ג — אין ביידע תירוצים:

א) דער ערשטער תירוץ — אַז הל׳ כלאים קומען בהמשך צום אַנהויב פון לעצטן פרק אין הל׳ ערכין וחרמין („בחמשה עשר באדר כו׳״) —

---

1) בהקדמתו לפיה״מ ד״ה והחלק הששי. הובא בתוי״ט ריש מס׳ כלאים.

2) יט, ט. שם, יט.

3) ועד״ז ההלכות דלקט שכחה וכו׳ — שנשנו במס׳ פאה, לפני מס׳ כלאים.

4) וגם בכלל — צע״ג טעם הסדר בספרי „היד״ וההלכות שבכל ספר. ועד״ז בס׳ המצות שלו. — ובכל אופן צ״ע שדוקא הרמב״ם שמבאר ומאריך בטעם סדר הסדרים והמסכתות וכיו״ב, מאריך בטעמי חיבור ספריו וכו׳ — אינו מבאר טעם הסדר בספרו העקרי והראשי! ואפילו את״ל שביאר זה במק״א, בכתביו שלא הגיעו לידנו — הרי עיקר מקום ביאור זה הוא בהקדמת ספרו זה דוקא!

5) ריש הל׳ כלאים. ובפ״ב הט״ו מביא רק תירוץ הראשון.

6) „ההקדשות״ — עפמ״ש בירושלמי שקלים שם, כמ״ש בנ״כ הרמב״ם.

איז [נוסף אויף דעם וואָס עס איז שווער צו זאָגן אז דער סדר אין רמב"ם איז מצד דעם סדר אין משנה אַנהויבס שקלים — איז] ניט מובן: אין סוף פון לעצטן פרק פון הל' ערכין וחרמין רעדט אָרום דער רמב"ם ווי עס דאַרף זיין דער סדר אין מפזר זיין ממון לעניני קדושה (הקדשות) — אז כאָטש עס איז א מצוה וואָס „ראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו כו' אעפ"כ אם לא הקדיש כו' אין בכך כלום", און „לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו . . אל יפזר יותר מחומש כו'":

לפי"ז איז, אדרבה — אויב דער רמב"ם וויל דאָ שטעלן הלכות וואָס קומען בהמשך צו הל' ערכין וחרמין, איז דאָך מער מסתבר אז נאָך הל' ערכין וחרמין, וועלכע ענדיקן זיך מיט הלכות וועגן פיזור ממון לעניני קדושה, זאָלן קומען דווקא די הל' מתנות עניים (וואָס התחלתן איז הל' פאה),

[ובפרט אז ער ברענגט דאָרט [7] דעם דין: „מי שהחרים בזמן הזה מטלטלין סתם הרי אלו נותנן לכהנים כו'" — וואָס איז בדוגמא צום ענין פון מתנות עניים, וואָרום כהנים האָבן ניט קיין חלק ונחלה אין א"י און דעריבער נעמען זיי מתנות כהונה (וואָס איינע פון זיי איז חרמין [8])],

און ניט הל' כלאים, היות (א) זיי קומען בהמשך בלויז צום אַנהויב פון לעצטן פרק אין הל' ערכין וחרמין, (ב) די שייכות איז אין א זייטיקער זאָך — ניט אין עצם תוכן הענין (ווי די שייכות צווישן סוף הל' ערכין וחרמין און הל' מתנות עניים הנ"ל).

ב) דער צווייטער תירוץ (אז כלאים האָבן א דין קדימה זייענדיק א דבר הכולל כמה מינים) וואָלט געווען א תירוץ מספיק, ווען הל' פאה וואָלטן געווען געשטעלט ווי א באַזונדער ענין, לעצמם: אין רמב"ם אַבער קומען זיי אַלס א טייל פון „דברים הכוללים כו'", פון הל' מתנות עניים וואָס זיינען כולל „כל מיני" מתנות עניים (פאה לקט שכחה מעשר עני צדקה וכו') [9] — איז דאָך הדרא קושיא לדוכתא: פאַרוואָס שטעלט ער ניט פריער הל' מתנות עניים (ובמילא — בראשן די דינים פון פאה), און דערנאָך הל' כלאים — ובפרט אז דאַמאָלס איז עס ווי „סדרם הכתוב"?

ג. ויש לומר, אז דער סדר אין רמב"ם ספר זרעים איז לויטן סדר פון זמן חיובם:

ער הויבט אָן מיט הל' כלאים — די הלכות ווי מ'דאַרף זייען כו' [10] (ובהמשך צו כלאי זרעים כו' ברענגט ער אָלע מיני כלאים):

דערנאָך די הלכות וואָס זיינען שייך צום זמן הקצירה כו' — הל' פאה און די אַנדערע מתנות עניים (און אגב גרירא, אויך די אַנדערע מתנות עניים — מעשר עני און צדקה);

דערנאָך די מתנות וואָס מ'דאַרף געבן פון דער תבואה נאָך מירוח כו' — הל' תרומות, מעש"ש ונטע רבעי [11],

---

7) הי"א.

8) קרח יח, יד. ב"ק קי, ב. רמב"ם הל' בכורים פ"א ה"ז.

9) וגם במשנה — הרי מס' פאה כוללת גם שאר מתנות עניים — לקט שכחה מעשר עני וכו'.

10) ראה קול הרמ"ז לתוי"ט ריש כלאים: שאלמלא כן הו"ל לאקדומי לכל דין זרעים שנוהג בשעת הזריעה דקדמה לזמן מת"ע וכהנים ולוים.

11) ומקדים נטע רבעי לבכורים (אף שנטע רבעי הוא רק בשנה הרביעית) — אגב גרירא דהל' מע"ש (שלכן באו יחד — „הל' מע"ש ונטע רבעי"). ולכן מקדים ההלכות דנטע רבעי — שנה הד', קודם ערלה (שם פ"י).

און [12] בכורים [13];

און צום סוף הל' שמיטה ויובל, וואָס קומען נאָך „שש שנים תזרע גו'" [14], נאָר איינמאָל אין זיבן (פופציק) יאָר וכו'.

ד. אַ ביאור גלאָטער — ע"פ פנימיות הענינים, י"ל בהקדם הביאור אין דעם וואָס די משנה הנ"ל (אין אָנהויב שקלים) זאָגט, אז „באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים" [15]:

סדר אין תורה איז דאָך בתכלית הדיוק — איז ניט מובן: פאַרוואָס איז מען מקדים די הכרזה „על השקלים" פאַר דער הכרזה „על הכלאים"? לכאורה איז איפכא מסתברא:

„כלאים" איז דאָך אַן איסור אויף יעדערן און אַן איסור תמידי — יעדער איד (וואָס ווייס ניט דעם דין) איז עלול יעדע רגע עובר צו זיין אויפן לאו פון „לא תזרע כלאים". נאָכמער: אפילו אויב ער טוט ניט קיין מעשה, יושב בטל — און אינצווישן גדל מאתים [16] און ער האָט די כלאים ניט עוקר געווען, איז ער עובר אויפן לאו פון כלאים [17]; און אויך — די עקירה קען נאָר העלפן מכאן ולהבא, עס איז אָבער ניט מתקן דעם לאו.

משא"כ שקלים, איז (נוסף אויף דעם וואָס עס איז ניט אַזוי חמור [18], איז) נשים וכו' זיינען ניט מחוייב אין דעם [19], און אויך די וועלכע זיינען מחוייב אין דעם קענען געבן די שקלים אויך נאָך ר"ח ניסן, ווייל מ'איז תורם אויך על העתיד לגבות [20]; (ולהעיר: אפילו אַזאַ וואָס גיט ניט קיין מחצית השקל האָט אויך אַ חלק אין דער תרומה און די קרבנות צבור [21]).

ועפ"ז האָט די הכרזה „על הכלאים" געדאַרפט זיין פאַר דער הכרזה „על השקלים" — פאַרוואָס זאָגט די משנה פאַרקערט?

ה. דער ביאור בזה (עפ"י פנימיות הענינים):

דער רמב"ן [22] איז מסביר דעם טעם פון איסור כלאים: דורך כלאים איז מען משנה די חוקי הטבע וואָס דער אויבערשטער האָט איינגעשטעלט, אז עס זאָל זיין „דשא עשב גו' עץ גו' עושה פרי למינו" [23] דוקא (און עד"ז ביי די אַנדערע מיני כלאים).

דער טעם פון דער הכרזה באחד באדר „על השקלים": די קרבנות צבור פון יעדן יאָר דאַרפן געבראַכט ווערן דווקא פון די שקלים פון דעם יאָר —

---

12) הטעם לסדר זה (בכורים לבסוף) — אף שחיובם בכל שנה — ראה רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ שם „וכשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו החל לדבר בענין הפירות" [אלא שמקדים נטע רבעי (וערלה) לבכורים, כבהערה הקודמת].

13) ובסופן (פ"ה ואילך) ע"ד חלה — (כשהתבואה כבר נעשית) עיסה; ואח"כ (פ"ט ואילך) שאר מתנות כהונה.

14) בהר כה, ג.

15) בהבא לקמן (סעיפים ד-ו) — ראה גם מכתב דיום ג' לסדרה ופ' אם כסף תלוה תשכ"ד (נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1273. ח"ו ע' 338).

16) כלאים פ"ה מ"ו, ושם ספ"ז — לענין כלאי הכרם.

17) פסחים כה, א. חולין קטז, א. ולדעת רע"ק (מו"ק ב, ב. ושי"נ) גם המקיים כלאים לוקה.

18) שהוא רק עשה.

19) שקלים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ז.

20) שקלים ספ"ג. כתובות קח, א. וש"נ. רמב"ם הל' שקלים פ"ב ה"ט.

21) דעת רש"י כתובות שם ד"ה ועל העתיד לגבות. וראה כס"מ (הל' שקלים שם) דכ"ה דעת הרמב"ם.

22) פרשתנו יט, יט. וראה ג"כ זח"ג פו, ב.

23) בראשית א, יא. וברמב"ן הנ"ל: שנאמר בכולם למינהו.

מ'טאָר ניט נוצן די שקלים פון איין יאָר (פון פאָר ר"ח ניסן) פאָר די קרבנות צבור פון קומענדיקן יאָר (נאָך ר"ח ניסן) — מען מישט ניט צוזאַמען איין יאָר מיט'ן צווייטן. און דערפאָר איז מען מכריז בא' באדר אַז מ'זאָל געבן די שקלים פאַרן נייעם יאָר (ר"ח ניסן) [24].

ו. וויבאַלד אַז „קוב"ה אסתכל באוריייתא וברא עלמא" [25] איז פאָרשטאַנדיק, אַז יעדע זאַך וואָס איז דאָ אין וועלט איז ניט בלויז אָפהענגיק און ווערט אָפגעשפיגלט אין תורה (און עבודה פון אידן), נאָר נאָכמער: פריער איז עס דאָ אין תורה, און דערנאָך און דערפון ווערט עס נשתלשל אין וועלט.

און דאָס איז דער הסבר פאַרוואָס מ'איז מקדים די הכרזה „על השקלים" פאָר דער הכרזה „על הכלאים": כדי אַז די הנהגת העולם זאָל זיין כדבעי, עס זאָל זיין „למינהו" דוקא, ניט כלאים — איז עס דורכדעם וואָס פריער, אין דער תורה (והוראה) ועבודה פון אידן, איז מען שולל דעם „מערב" זיין זאָכן וואָס דאַרפן זיין באַזונדער, למינהו.

און דערפאָר איז ב"ד (וואָס ענינם איז תורה והוראה) פריער משמיע ומכריז „על השקלים" — וואָס דורכדעם ווערט באַוואָרנט אַז די שקלים פון וועלכע מ'ברענגט די קרבנות — עבודה — זאָלן געגוצט ווערן אין דעם ריכטיקן זמן, מ'זאָל זיי ניט מערב זיין מיט די שקלים וקרבנות פון א צווייטן יאָר;

און אין טיפערן און בריייטערן זין מיינט עס: ב"ד איז דאָן מכריז וממשיך ומגלה די אַלע כחות רוחניים וואָס פאַדערן זיך לעבודת ה' פאַרן קומענדיקן יאָר (עבודת הקרבנות איז דאָך פון די עקריות'דיקע עבודות אין מקדש [26], און ווערט אָנגערופן [27] „עבודה" סתם) — און די כחות רוחניים דאַרפן אויסגענוצט ווערן במילואם אין דער עבודה פון דעם זמן צו וועלכן זיי זיינען שייך, עס טאָר ניט זיין קיין בלבול ועירוב [28] זמנים אין סדר העבודה משנה לשנה.

און פון דעם ווערט נשתלשל די הכרזה „על הכלאים" — אַז אויך אין וועלט זאָל ניט זיין קיין עירוב וכלאים פון איין מין מיטן צווייטן.

ז. עפ"ז ווען אויך זיין פאַרשטאַנדיק וואָס מיר געפינען די צוויי זמנים בנוגע צו כלאים — בא' באדר איז מען משמיע ומכריז „על הכלאים", און בט"ו באדר „יוצאין אף על הכלאים":

בא' באדר איז מען משמיע ומכריז „על השקלים", וואָס דאָס איז בלויז אַ באַווּאָרענישׂ (בנוגע צו נתינת השקלים) „בכח", און דערפאָר ווערט דאָן אויך אין הנהגת העולם נשתלשל דערפון בלויז

24) ירושלמי שקלים בתחילתה.

25) זח"ב קסא, ריש ע"ב. וראה ב"ר בתחילתו.

26) ראה רמב"ם ריש הל' בית הבחירה: בית מוכן להיות מקריבים בו כו', ולהעיר מד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"ב. ד"ה באתי לגני תשי"ב פ"א ואילך (סה"מ באתי לגני ע' לו ואילך).

27) אבות פ"א מ"ב. ובכ"מ.

28) להעיר מרבינו בחיי פרשתנו שם: מערכב הכחות העליונים. נת' באוה"ת נ"ך (כרך א') ע' קלב ואילך.

*) באוה"ת שם. ד"בקדושה מצינו דוקא הרכבה ומזיגות המדות זב"ז וכו'", ו"עיקר מין בשאינו מינו זהו הקדושה עם הקליפות" (עי"ש בארוכה. וראה ג"כ לקוטי לוי"צ לזח"ב (ע' פט־צ). לקו"ש חכ"ט תצא (תשמ"ה)) — אבל מובן, דמכיון שנקבע ליתן שקלים בכל שנה בפ"ע, הרי ערבובם עם שקלים דשנה אחרת הוא „חיבור ב' קצוות שאין ראוי לחבר אותן" (ע"ד ל' אוה"ת שם). ועד"ז בהמבואר לקמן בפנים ס"ח.

די באַוואַרעניש „בכח" — „משמיעין . . על הכלאים";

דאָקעגן בט"ו באדר, ווען קיימא סיהרא באשלמותא [29] [ניט ווי בר"ח (באַ' ב)אדר [30] ווען די לבנה שטייט בלויז „בכח", אין א נקודה] — דעמאָלט הויבט זיך אָן בפועל [31] די צוגרייטונג במעשה לעבודה פון נתינת השקלים, ווי עס שטייט אין משנה [32]: „בחמשה עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה" —

און דערפון ווערט נשתלשל אויך אין הנהגת העולם, אז בחמשה עשר איז ב"ד (זיך ניט מסתפק מיט דער הכרזה פון א' באדר, נאָר) „יוצאין אף על הכלאים" — מ'איז עוקר די כלאים בפועל [33].

און דאָס איז די הסברה וואָס „בחמשה עשר באדר ב"ד נפנין לחפש ולבדוק על צרכי צבור ועל עניני ההקדשות": כשם ווי בט"ו באדר הויבט זיך אָן דער ענין פון הכנה בפועל לנתינת השקלים צוליב די קרבנות פון קומענדיקן יאָר (וואָס דאָס באַוואַרנט, כנ"ל, אַז די כחות וואָס מ'גיט (צוליב דער עבודה) פון אַ באַשטימטן יאָר זאָלן אויסגענוצט ווערן דוקא אין דעם יאָר און זיי ניט צו „מערב" זיין משנה לשנה) — אַזוי דאַרפן דאָן אויך באַוואַרנט ווערן בנוגע אָלע „צרכי צבור" און „הקדשות", אַז די אלע ענינים וואָס זיינען שייך צו דעם יאָר זאָלן אָפגעטאָן ווערן פאַרן גמר השנה (פאַר ר"ח ניסן).

ח. כשם ווי עס טאָר ניט זיין דער עירוב אין די בחינות פון „עולם" (כלאים פון צוויי מינים) און „שנה" (שקלים משנה לשנה), אזוי טאָר אויך ניט זיין כלאים אין דער דריטער *[33] בחי' „נפש": פאר יעדן איינעם זיינען באַשטימט געוואָרן געוויסע ענינים און זאָכן וואָס ער דאַרף נוצן און מברר זיין, און עס טאָר ניט זיין קיין צוזאַמענ־מישונג פון איינעם'ס בירורים מיטן צווייטנס.

און דאָס איז אויך אַ הסברה פנימית אין דער הלכה, מיט וועלכער דער רמב"ם איז מסיים הל' ערכין וחרמין — „לעולם לא יקדיש אדם כו' כל נכסיו . . מכל אשר לו ולא כל אשר לו . . כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש וכו'":

אַ איד דאַרף וויסן, אַז די נכסים און ממון וואָס ער האָט, זיינען אים געגעבן

---

29) זח"א רכה, סע"ב. וראה שמו"ר פט"ו, כו.

30) להעיר ג"כ מהחילוק בחודש אדר — דב"ד וט"ו בו הוא הבפועל של פורים, ומ"מ על כל החודש נאמר (אסתר ט, כב) „והחודש אשר נהפך להם גו'", וגם למעשה — דהאי דאית לי' דינא בהדי נכרי כו' ולימצי נפשי' באדר (תענית כט, ריש ע"ב. מג"א סתרפ"ו סק"ה), וכל החודש כשר לקריאת מגילה (ירושלמי ריש מגילה. רמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז) — אלא שזהו רק ענין של „בכח".

ועפ"ז — שפורים שייך להזמן דקיימא סיהרא באשלמותא — יומתק זה שנהגו ישראל לומשיך סעודת פורים בליל טו, בין י"ד לט"ו (ראה אחרונים לשו"ע או"ח סתרצ"ח ס"ב) — כי מילוי ושלימות הלבנה הוא „חצי כ"ט י"ב תשצ"ג" (ב"י או"ח סתכ"ו. וראה רמ"א שם ס"ג) — בין י"ד לט"ו.

31) להעיר מפלוגתת ב"ש וב"ה (ריש מס' ר"ה) בנוגע לר"ה לאילן, דלב"ש הוא בא' בשבט ולב"ה בט"ו בו. ונת' במ"א די"ל דפליגו אם אזלינן בתר כח או בתר פועל (עיין לקו"ש ח"א ע' 146 ואילך. ח"ו ע' 70 ואילך בארוכה). ועפ"י הנ"ל שייך זה (לא רק לה„בכח" ו„פועל" דחודש תשרי — ר"ה וסוכות (ע"י"ש) — כ"א) גם להיום בחודש, בכל חודש — א' או ט"ו.

32) שקלים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט.

33) ולהעיר, שגם בזה מקדים במשנה הא ד„חמשה עשר בו קורין כו' ועושין כל צרכי הרבים כו'" (כדלקמן בפנים) ואח"כ — „ויוצאין אף על הכלאים".

---

*33) אשר על ענין שלש בחינות אלו הוא היסוד של ספר יצירה (אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך).

געווארן פון דעם אויבערשטן צו נוצן זיי מיט א באשטימטן סדר: ס'איז דא דער חלק פון ממון ונכסים וואס זיינען אים געגעבן געווארן בתורת פקדון (זיי געהערן ניט צו אים, נאר צום ענין, הקדש[34] וכיו"ב), כדי צו מקיים זיין די מצוה פון צדקה וכו'[35]; און ס'זיינען דא די נכסים וממון וואס זיינען באשטימט פאר אים לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו.

און דעריבער טאר ער ניט מפזר זיין יותר מחומש, ווייל די אנדערע פיר פינפטל זיינען באשטימט פאר אים — דאס האט דער אויבערשטער אים געגעבן לפרנסתו ופרנסת בני ביתו, און ער דארף עס ניט „מערב" זיין מיטן חלק וואס געהערט צום עני[36].

ט. עפ"י כהנ"ל איז פארשטאנדיק דער סדר ההלכות אין רמב"ם:

פריער, איז לעצטן פרק פון הל' ערכין וחרמין, זאגט ער דעם דין אז „בחמשה עשר באדר ב"ד נפנין כו' על צרכי צבור ועל ענייני ההקדשות", וואס דאס איז דער ענין פון כלאים ברוחניות (ב„שנה") — די באווארענישן אז עס זאל ניט זיין קיין „עירוב" הכחות וואס מען האט געגעבן אויף „צרכי צבור" און „הקדשות" משנה לשנה;

דערנאך איז ער מסיים דעם פרק (דנעוץ תחלתן בסופן) אויך מיט דער נקודה ווי זי שפיגלט זיך אפ ביי יעדערן בפרט (ב„נפש") אין דעם ענין פון ערכין וחרמין — ניט צו מערב זיין די געלט וואס געהערט צו אים מיט די וואס ער דארף אוועקגעבן (ווייל עס איז מלכתחילה א פקדון — ניט זיינס);

און פון דעם ענין הכלאים אין עבודת האדם ברוחניות, ווערט דערנאך נשתל־של אין הנהגת העולם — הל' כלאים (כפשוטן).

דערביי קען מען אבער קומען לידי טעות (כטענת טורנוסרופוס הרשע[37]), אז וויבאלד דער אויבערשטער האט אים געגעבן ממון ונכסים און האט דעם צווייטן געמאכט פאר אן עני — דארף ער קיין צדקה ניט געבן, ווייל אלץ איז זיינס און ער טאר עס ניט אויסמישן דורך געבן א צווייטן (— כלאים) — איז דער רמב"ם גלייך נאך הל' כלאים ממשיך בהל' מתנות עניים: דער חיוב צו געבן דעם עני (דאס וואס עס קומט אים).

יוד. דערמיט וועט מען אויך פאר־שטיין דעם טעם השינוי צווישן דעם סדר הכתוב (ומשנה) — פריער פאה און דערנאך כלאים, און סדר הרמב"ם — פריער הל' כלאים און דערנאך הל' מתנות עניים (פאה כו'):

אין די מתנות עניים איז מודגש ווי בלויז א חלק דארף מען געבן צום עני און דער רוב בלייבט פארן בעה"ב: פאה — בסוף[38] שדהו[39], לקט — מער ווי

---

34) ועפ"ז יומתק מרז"ל (שמו"ר פל"ו, ג): כל מי שיתן למצוה אינו מחסר את נכסיו. וראה רמב"ם הל' מתנ"ע פ"י ה"ב.

35) טור יו"ד ריש הל' צדקה. וראה ד"ה א"ר שמואל בר נחמני תר"ץ פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א). וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 410. ח"ג ע' 909. ובכ"מ.

36) ועפ"ז יומתק מ"ש באגה"ת (ספ"ג) ואגה"ק (סוס"י) דלתקן עוונותיו בצדקה, יוכל לפזר בלי גבול — כי זהו ענינו וצרכיו שלו, רפואת ופדיון נפשו, כמו „רפואת הגוף ושאר צרכיו".

37) ב"ב י', רע"א.

38) פרש"י עה"פ. מתו"כ שם. וראה פאה פ"א מ"ג. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ב הי"ב. תוי"ט ומפרשים פאה שם.

39) ולהעיר, דאף „שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה" (נדרים ו, ב) — ה"ז רק לאחר שקצר

צוויי שבלים זיינען שוין ניט קיין לקט[40] (וכיו"ב ביי די אַנדערע מתנות עניים); וואָס דאָס איז דער ענין פון (שלילת) כלאים ברוחניות (כנ"ל בארוכה) — אַז מ'טאָר ניט מערב זיין דאָס וואָס געהערט צום בעה"ב מיט דאָס וואָס געהערט צום עני — און דערפון וועט נשתלשל דער איסור כלאים בגשמיות, כנ"ל.

(לעצמו •) דאז נתחייבה שדהו בפאה (תוס' ופי' הרא"ש נדרים שם. מירושלמי ריש פאה. שם פ"ג ה"ז. וראה תוספתא פאה רפ"א). ולפר"ח (בס' מים חיים — חידושים לרמב"ם) — הובא בתוס' רע"ק לפאה פ"ג מ"ו — שלדעת הרמב"ם (שם הי"א) גם מי שקצר כל שדהו אינו יכול ליתן כל הקציר משום פאה.

ולהעיר ג"כ ממפרשים לריש פאה. שם פ"א מ"ג. רמב"ם שם וספ"א ונ"כ שם.

40) פאה פ"ו מ"ה. רמב"ם שם רפ"ד.

•) כ"ה בסמ"ג הובא בכס"מ לרמב"ם שם הי"א. מלאכת שלמה ריש פאה. מנחת בכורים לתוספתא פאה רפ"א. וראה פר"ח שבפנים ההערה.

און דעריבער שטייט אין פסוק פריער „לא תכלה פאת שדך גו" און ערשט דערנאָך „שדך לא תזרע כלאים וגו" [און עד"ז אין משנה].

משא"כ אין רמב"ם, וואו דער ענין אין מתנות עניים אַז מ'טאָר ניט געבן „כל אשר לו" (פון וועלכער עס וועט נשתלשל דער איסור כלאים) שטייט שוין אין סוף הל' ערכין וחרמין, דעריבער קומען הל' כלאים בהמשך צו זיי:

און דערנאָך קומען הל' מתנות עניים, וואו די הדגשה איז כשמן — (ניט אויף דעם ניט טאָרן מפזר זיין „כל אשר לו", נאָר) דאָס וואָס מ'איז מחוייב געבן צום עני, ואדרבה בזהירות „יותר מכל מצות עשה" און דורכדעם דוקא איז „כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת"[41].

(משיחת פורים תשכ"ד)

41) רמב"ם הל' מתנ"ע רפ"י.